

O PROXECTO SOUTOS: INNOVANDO NO SECTOR AGROFORESTAL

Pablo Antonio Fraga Gontán*

O Proxecto Soutos lévase a cabo desde o ano 2010 pola empresa Alibós Galicia S.L., en convenio coa Deputación de Lugo, para a promoción e desenvolvemento sostible dos soutos de castiñeiros e a comercialización da castaña, valorización ambiental, social e económica dos recursos propios do medio rural. Prevé a rehabilitación de 25 hectáreas de soutos e 200 Ha de novas plantacións nas que incorpora a recollida mecanizada.

Este proxecto presenta algunhas solucións para recuperar e poñer en valor os terreos agrícolas e forestais abandonados, desatendidos, de baixa rendibilidade ou infrautilizados en zonas produtoras de castaña por excelencia. Ofrece un servizo integral para aqueles particulares e comunidades de montes veciñais en man común (CMVMC) que queiran plantar castiñeiros e comercializar castaña como actividade rendible. Trátase de aproveitar a elevada produtividade potencial do castiñeiro, seleccionando as variedades co patrón axeitado e certificado, e tendo en conta os recursos naturais, climatolóxicos e medioambientais.

O Proxecto Soutos pretende ademais reverter nunha mellora da capacidade económica dos produtores, ao tempo que se consegue o mantemento das zonas dende o punto de vista de prevención de lumes, contorno natural e paisaxístico. Lembremos que o castiñeiro é unha especie nobre que proporciona froito, madeira e solo.

O PROCESO

Nun primeiro momento deseñouse o proxecto e divulgouse co gallo de contactar cos propietarios interesados na rehabilitación e/ou plantación de soutos. Posteriormente, localizáronse e estudáronse as parcelas susceptibles de ser axeitadas para a produción de castaña e avalíouse a incorporación destas parcelas ao Proxecto. Realizáronse diversas charlas divulgativas e informativas na provincia de Lugo, nos concellos de Monterroso, Palas de Rei, Taboada, Baleira, Becerreá, O Courel, Sober... En total, visitáronse 3.500 hectáreas de terreo, das cales se escolleron 225 Ha para incorporar ao Proxecto Soutos.

Tamén visitamos outras zonas de produción de castaña, como pode ser Guadalupe en Cáceres, Bragança en Portugal ou Bergerac en Francia. Nestes lugares, recolleuse información sobre os marcos de plantación máis axeitados dependendo da variedade de castaña e técnicas de poda e limpeza de soutos. Alén disto, estudáronse os distintos clons híbridos de castiñeiro máis adaptados a un posterior enxertado, as variedades de castaña amparadas pola *IXP Castaña de Galicia*, o clima das distintas zonas onde se ían executar os traballos de plantación e rehabilitación, as posibilidades

de fertilización ecolóxica, a loita biolóxica contra enfermidades, distintos xeitos de recollida mecanizada, de roza mecanizada para a posterior recollida, a necesidade de rego puntual en plantacións novas por mor da seca extrema, etc. En definitiva, indagáronse métodos que seguen as modernas plantacións para implantalas nos nosos soutos.

Todo isto traducíuse nos seguintes obxectivos:

- Proporcionarles aos titulares de vellos soutos abandonados ou en desuso un amplo abano de servizos integrais para a recuperación e posta en valor dos seus soutos. Creouse para iso a empresa de servizos Soutos Sativa SL.
- Atender as solicitudes de man de obra especializada, nestes momentos inexistente ou moi envellecida nas zonas de soutos.
- Recuperar terreos abandonados.
- Recuperar zonas potencialmente produtoras de castaña da provincia de Lugo, como a comarca de A Ulloa, Chantada, A Fonsagrada, Os Ancares, O Courel... que son dunha importancia ecolóxica notable.
- Ofrecer unha oportunidade de renda alternativa ás actividades agrarias e forestais máis comúns que axude a fixación de poboación rural.
- Aumentar a produción e a calidade da castaña, para cubrir a crecente demanda dun mercado nacional e internacional existente.
- Inserir novas técnicas de plantación para produción de froita.

Finalmente, as parcelas seleccionadas están situadas na provincia de Lugo nos concellos de Monterroso, Antas de Ulla, Guntín, Palas de Rei, Portomarín, Taboada e Lugo. Alibós establece contratos cos propietarios por 25 anos nos que a empresa se encarga da plantación e mantemento dos soutos, ademais da recollida da castaña. Unha vez en produción, parte da colleita reverte no propietario.

Nova plantación en Gondarem, Guntín.

Souto rehabilitado en Gondulfe, Taboada.

Os pasos a seguir para recuperar e poñer en produción os soutos abandonados son moi sinxelos. Tras a roza inicial e limpeza do chan dos soutos, pódanse as polas rotas ou enfermadas e desinfectáanse as feridas dos castiñeiros. Séguelle unha poda, non moi agresiva, de rexuvenecemento e incluso o enxertado de novos castiñeiros.

A incorporación de parcelas ao Proxecto Soutos rematou en 2012, pero seguimos plantando máis hectareas de soutos a través de Soutos Sativa S.L.

SELOS DA CASTAÑA GALEGA

Todas as parcelas escollidas pertencen a zonas de produción avaladas pola *Indicación Xeográfica Protexida Castaña de Galicia*. Esta é unha marca de calidade que certifica, controla, desenvolve e potencia a produción de castaña de xeito que o comprador final teña unha garantía de calidade e unha referencia que lle permita distinguila doutras castañas que se venden no Estado como "castaña galega", pero sen certificación nin identificación legal.

A demarcación de dita área de *I.X.P. Castaña de Galicia* responde a unhas condicións pluviométricas, térmicas, ombrotérmicas, hipsométricas e de solos óptimas para o cultivo de castaña de calidade. Neste ámbito, a provincia de Lugo está nunha situación destacada, xa que toda ela, agás a zona da Mariña, está incluída dentro da zona de produción de castaña de calidade.

Ademais, as parcelas que forman parte do Proxecto Soutos teñen selo FSC de certificación madeireira e están incorporadas no rexistro do Consello Regulador de Agricultura Ecolóxica de Galicia (C.R.A.E.G.A.). Este selo ecolóxico presenta unha serie de vantaxes para o propietario e fan máis atractivo o produto:

1. Garante un produto san e de máxima calidade.
2. Favorece un ambiente de traballo sen contaminación e máis equilibrado, sen os riscos de toxicidade da agricultura convencional e sen esquilmar os recursos naturais.
3. Atende a crecente e imparable demanda de produtos ecolóxicos, tanto nos mercados máis inmediatos como no conxunto do mercado mundial. Normalmente, son máis valorados e mellor pagados que os produtos convencionais.

Por tanto, as castañas producidas nos soutos do Proxecto levan unha dobre certificación, a da calidade e a da produción ecolóxica.

CONCLUSIÓN

Nos catro anos do proxecto, e coa axuda de Soutos Sativa, observouse unha clara recuperación dos soutos, comprobouse a rendibilidade do produto e a plantación ou mantemento dos soutos para a produción de castaña xa se ve como un bo investimento. Cando o propietario se decata desta rendibilidade amosa unha preocupación constante por manter e renovar o soto. Nun soto coidado, a colleita de castaña pode aumentar entre un 40 e un 60%. Nembargante, moitos soutos séguense abandonando por mor do despoboamento, da falta de man de obra cualificada, de información ou por unha visión tradicional da castaña.

Galiza é unha potencia mundial no mundo da castaña, tanto pola superficie produtiva, como pola súa capacidade transformadora. Alibós Galicia, cun volume de transformación de 5.700.000 quilos no ano 2013 é a imaxe desa capacidade. Inda así, está lonxe de cubrir a demanda dos seus provedores. Por iso, é moi importante tanto a recuperación como a plantación de novos soutos para producir castaña de calidade que se poida comercializar e dar a coñecer un produto tan noso como a castaña.

*Pablo Antonio Fraga Gontán é o Director Técnico do Proxecto Soutos en Alibós Galicia e Enxeñeiro Técnico Agrícola. Salvador Arotzarena, 46 - 27560 Monterroso Lugo. Email: pablofraga@alibos.com

Pablo Fraga

Souto en San Xorxe, Antas de Ulla.

Pablo Fraga

Roza en Gondulfe, Taboada.

Pablo Fraga

Recollida mecanizada da castaña.